

v Ljubljani, 15. 7. 2020

PRIPOMBE DRUŠTVA NOVINARJEV SLOVENIJE NA ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH ZAKONA O MEDIJIH

Uvodoma ugotavljamo, da MK želi ustvariti vtis, kot da je javna razprava o predlagani noveli že bila opravljena. Temu odločno nasprotujemo, saj gre v novem predlogu za korenite in bistvene spremembe, ki zahtevajo samostojno in obširno javno razpravo. Sklicevanje na to, da je bila razprava že opravljena, je zavajanje in poskus izogibanja soočenja predlaganih rešitev z argumenti deležnikov v javni razpravi.

Predlagane spremembe smo ocenjevali v primerjavi z veljavnim zakonom in tudi v primerjavi s prvotnim besedilom predloga novele, ki je bila podlaga za predlagano besedilo, ki je v javni obravnavi.

Če povzamemo ugotovitve analize predlaganih sprememb zakona, ugotavljamo, da ministrstvo opušča regulacijo vseh anomalij, ki so se v preteklih desetletjih pojavile na slovenskem medijskem trgu, kot so občinski mediji, mediji v solastništvu političnih strank, slabo vodeni podatki v razvidu medijev, ki vodijo v netransparentnost lastništva, razrast nestrpnosti in dezinformacij, neučinkovito omejevanje medijske koncentracije, zastarel koncept subvencioniranja medijev, ki ne naslavlja več pravih deficitov v produkciji medijskih vsebin.

Ostalo je nekaj dobrih rešitev iz prvotnega besedila novele, kot so tehnološko nevtralna definicija medija, popravek, tematski programi, status nepridobitnega medija ..., žal pa je večina novih posegov v besedilo škodljivih in strokovno neutemeljenih. Posebej v oči bode, da je predlagatelj izločil vse spodbude za preiskovalno novinarstvo, izobraževanje novinarjev, ohranjanje delovnih mest, podporo novinarski etiki in samoregulaciji, ob tem, da so iz predloga izpadli tudi kriteriji in izhodišča, na podlagi katerih naj bi bil pripravljen javni razpis. Oblikovanje izhodišč in kriterijev za podeljevanje sredstev iz obeh medijskih skladov je tako prepuščeno diskrecijski pravici vsakega ministra, kar odpira prostor za zlorabe in prikrojavanje razpisov.

Društvo je posebej kritično do prelaganja odgovornosti za financiranje javnega interesa iz proračuna na RTV Slovenija. Ta poteza ne samo da destabilizira javni medij, ampak pomeni tudi potencialno destabilizacijo financiranja javnega interesa, če RTV Slovenija zahteva ustavno presojo ali če zapade v tako velike finančne težave, da izplačilo ne bo možno. Rešitev je vprašljiva tudi s stališča evropske regulacije sistemov državne pomoči.

Enako kritični smo do vzpostavitve novega sklada za financiranje slovenske televizijske produkcije. Čeprav je na prvi pogled videti pohvalno, da ministrstvo povečuje sredstva za slovensko medijsko produkcijo, se sprašujemo, zakaj se še povečuje razkorak med

financiranjem tiskanih medijev in spletnih portalov ter ostalih medijev v škodo prvih. Na podlagi katerih strokovnih analiz je predlagatelj ocenil, da povečanje podpore, in to v višini 25 milijonov evrov, kar v slovenski medijski zgodovini nima primerjave, potrebuje prav slovenska televizijska produkcija. Na usmeritvah katere medijske politike sloni predlagana rešitev? Vsiljuje se vtis, da predlagatelj vzpostavlja sklad, ki bo pisan na kožo specifičnim medijem, ki so blizu vladajoči stranki. Iz obrazložitve izhaja, da se bo prek pritiska na operaterje ustvarjal pritisk na največjo komercialno televizijo, ki pa ne bo pripuščena k sodelovanju na razpisih novega sklada. Tudi pri tem razpisu opažamo pravno vrzel, saj zakon vsebinsko pripravo razpisa in kriterijev za delitev sredstev prepušča podzakonskim aktom, ki vsebinsko še niso pripravljene, torej dejansko ministru.

Naslednje veliko poglavje, do katerega smo kritični, je omejevanje koncentracije lastništva medijev. Predlog medijsko panogo izenačuje z vsemi preostalimi panogami in ne upošteva posebne vloge medijev pri zagotavljanju ustavno določene pravice državljanov do obveščeniosti. Celoten postopek presoje po novem vodi Javna agencija za varstvo konkurence (AVK), kar sicer ni sporno, so pa zato toliko bolj sporni pragovi, pri katerih je treba koncentracijo priglasiti. Ti so izenačeni z drugimi panogami, kar dejansko pomeni, da večine prevzemov ali združevanj medijev ne bo več treba priglasiti. Novela predlaga tudi, da se AVK lahko odloči za presojo, če mediji udeleženi v poslu presegajo 30-odstotni tržni delež na specifičnem trgu. Tudi ta prag je precej visok, ob tem pa odločitev o potrebi po priglasitvi prepušča AVK, kar je nesprejemljivo. Predlagatelj sicer ohranja test javnega interesa, vendar ni jasno, kdo naj bi ga opravil. AVK za to nima niti znanja in izkušenj, kot tudi ne ustreznih medijskih strokovnjakov. Iz vsega navedenega izhaja, da ministrstvu omejevanje koncentracije in zagotavljanje medijske pluralnosti sploh ni v interesu. Če se rešitev obdrži, predlagamo, da ministrstvo pri vsakem medijskem prevzemu opravi test javnega interesa neodvisno od AVK in na podlagi opravljenega agencijo pozove, da zahteva priglasitev koncentracije.

Ministrstvo se odpoveduje tudi nadzoru nad porabo javnih sredstev za financiranje medijev od zavezancev za dostop do informacij javnega značaja, kar vključuje predvsem lokalne samoupravne skupnosti, torej občine. Z rednim poročanjem teh zavezancev o višini financiranja medijev bi ministrstvo lahko zbralo podatke o tem, koliko davkoplačevalskega denarja se na občinskem nivoju pretaka v občinska glasila, ki zagotavljajo zelo pomankljivo stopnjo uredniške avtonomije ter so nelojalna konkurenca lokalnim in regionalnim medijem.

Simptomatična je tudi sprememba, s katero se med slovensko glasbo uvršča le skladbe, izvajane v slovenskem jeziku ali instrumentalne skladbe, ki so producirane ali izdane v RS. To pomeni, da slovenski izvajalci, ki ustvarjajo v tujih jezikih, ali tisti, ki instrumentalno glasbo producirajo izven Slovenije, ne sodijo v slovensko glasbo. Radijske postaje bodo posledično imele manjši nabor slovenske glasbe, avtorji slovenske glasbe, ki ne izpolnjujejo pogojev, pa bodo manj predvajani, saj bodo morali konkurirati tujim uspešnicam. To je v nasprotju z razlogom za uvedbo deleža slovenske glasbe, torej podporo slovenski glasbeni produkciji.

Ministrstvo dovoljuje lokalne radijske in televizijske mreže, prepoveduje pa povezovanje komercialnih radijskih postaj. Čeprav smo do preteklega povezovanja v mreže, ki se je več

ali manj zgodilo na račun dostopnosti, raznovrstnosti in neodvisnosti lokalnih informacij, skrajno kritični, pa bi zahteva, naj se situacija vrne v prvotno stanje, povzročila razpad radijskega trga in nedvomno izgubo delovnih mest in propad medijev. Pravno zelo vprašljiva je retroaktivnost predlagane rešitve in tudi objektivna izvedljivost, saj vračanje v prvotno stanje sploh ni več možno. Predlaganemu zato nasprotujemo.

Društvo je že v javni razpravi o predlogu novele Zmed, ki jo je pripravila prejšnja ekipa na ministrstvu, kritiziralo opuščanje nezdržljivosti opravljanja oglaševalske ter radijske in televizijske dejavnosti in nezdržljivosti opravljanja telekomunikacijske ter radijske in televizijske dejavnosti. Prepričani smo, da bi takšno združevanje na majhnem slovenskem medijskem trgu predstavljalo resno grožnjo pluralnosti in raznovrstnosti vsebin.

Prav tako se še naprej ne strinjamo z opuščanjem omejitev obsega oglaševanja radijskih in televizijskih programov.

4. člen

Javni interes na področju medijev

Pri definiciji javnega interesa je brisana alineja, ki določa **druge cilje v javnem interesu na področju medijev, ki so opredeljeni v nacionalnem programu za kulturo ali drugih strateških dokumentih.**

Prav ta odprtost ciljev je bila prednost nove definicije javnega interesa, ker je omogočala opredelitev novih ciljev, če bi ti izhajali iz novih premislekov v strateških dokumentih. Za definiranje novih ciljev ne bi bilo potrebno spreminjati zakona, ampak bi izhajali iz sprejetih strateških dokumentov. To bi omogočalo bistveno večjo prilagodljivost države pri vzpodbujanju in financiranju javnega interesa na področju medijev.

(1) Z namenom uresničevanja javnega interesa na področju medijev se v skladu z zakonom, ki ureja Radiotelevizijo Slovenija, iz sredstev plačil prispevka za programe RTV Slovenija (v nadaljnjem besedilu: RTV-prispevek) podpira

Dejstvo, da ministrstvo obveznost zagotavljanja proračunskih sredstev za uresničevanje javnega interesa na področju medijev prelaga na RTV Slovenija, je nesprejemljivo. Ne samo s stališča finančne destabilizacije RTV Slovenija, ampak tudi potencialne finančne destabilizacije celotnega financiranja javnega interesa. V primeru, da bi RTV takšni ureditvi nasprotovala in sprožila ustavno presojo ter bi ji ustavno sodišče pritrdilo, bi projekti in programske vsebine, vključno s programi posebnega pomena in nepridobitnimi mediji, ostali brez vira financiranja.

Ustavno sodišče je enkrat že razveljavilo določbo zakona o medijih, po katerem se trije odstotki RTV-prispevka namenjajo programom posebnega pomena (regionalni, lokalni in študentski radijski oziroma televizijski programi). Sodišče je razveljavilo tudi pravilnik o financiranju, ki temelji na tej določbi. Zakonodajalec bi namreč moral pri odločitvi o zmanjšanju prispevka skrbno presoditi, ali bo RTV Slovenija še lahko izpolnjevala svoje naloge. Odločitev bi moral stvarno utemeljiti, pa je ni - bila je arbitrarna. Zato so bile določbe o izločanju treh odstotkov prispevka v neskladju z ustavo. Tudi tokrat znižanje sredstev ni utemeljeno na sorazmernem krčenju obveznosti iz javne službe, ampak v

povezavi z deregulacijo oglaševanja v zakonu o AVMS, ki javnemu servisu dovoljuje oglaševanje v enakem obsegu kot komercialnim televizijam, vodi v komercializacijo javnega servisa.

S predlagano spremembo predlagatelj financiranje javnega interesa iz proračuna prelaga neposredno na državljane.

Pristojno ministrstvo se odpoveduje ocenjevanju in analizi učinkovitosti in ustreznosti porabe javnega denarja za subvencioniranje medijev. Ne želi se zavezati k preverjanju učinkovitosti porabe davkoplačevalskega denarja, očitno se otepa odgovornosti. Sprašujemo se, na podlagi česa bo ministrstvo oblikovalo besedila prihodnjih razpisov, če ne na podlagi analiz in ocen učinkovitosti preteklih razpisov. Očitno bo to počelo na pamet.

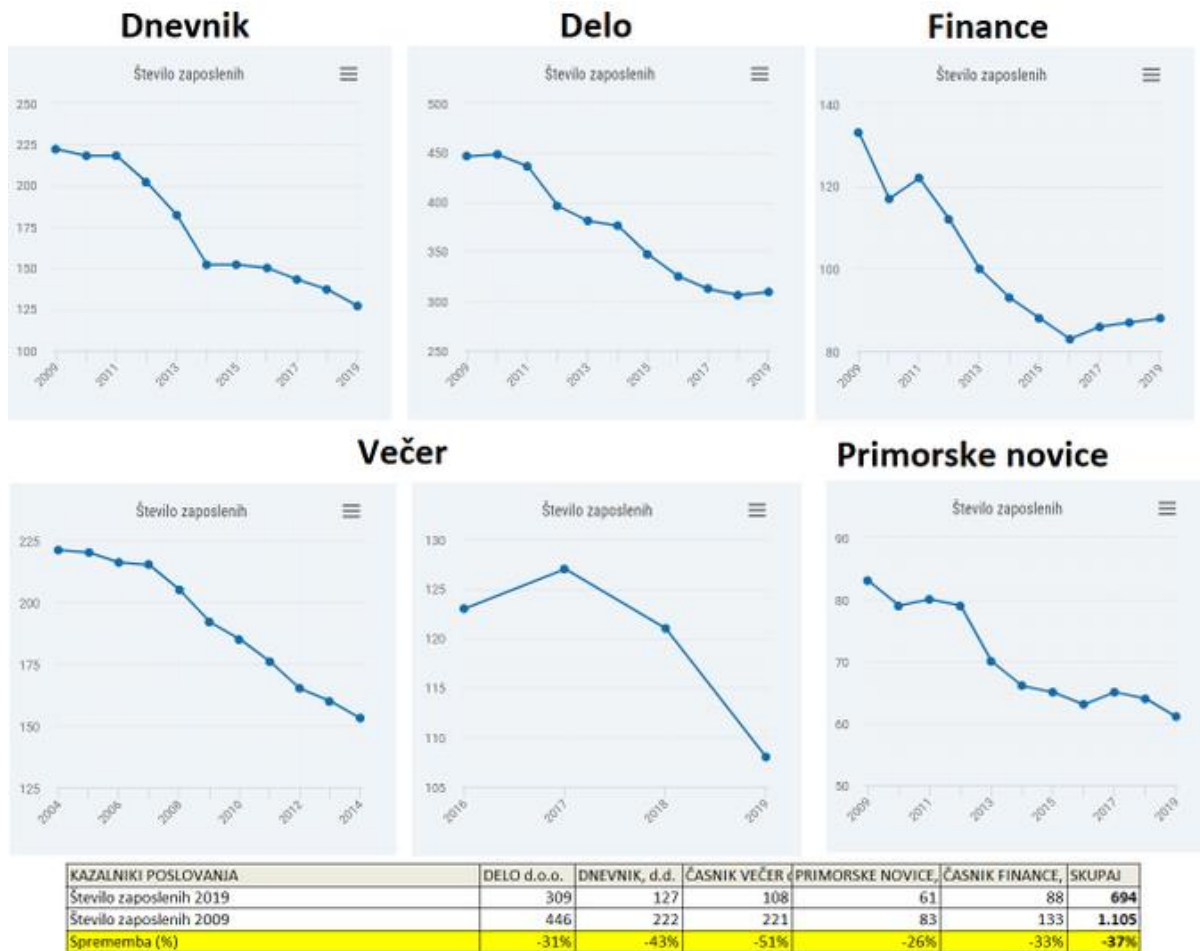
5. člen

Podpore na področju medijev

Iz prve alineje je črtano besedilo »**kot so programske vsebine na področju preiskovalnega novinarstva, programske vsebine namenjene spremljanju in kritični refleksiji kulture in umetnosti ter lokalne informativne vsebine**«. To so vsebine, ki jih je strokovna javnost v preteklem desetletju prepoznala kot deficitarne, vse pa so tudi v ključnem javnem interesu državljanov. Očitno preiskovalne in kritične vsebine ne na nacionalni ne na lokalni ravni niso zaželeni.

Izbrisana je bila tretja alineja, ki je določala »**ukrepe namenjene zviševanju kakovosti, profesionalnosti in etičnosti novinarskega dela ter spodbujanju poklicne avtonomije na področju samoregulacije medijev**«. Ti ukrepi bi lahko omogočali razpise za izobraževanje in poklicno usposabljanje novinarjev in drugih medijskih delavcev. Medijske hiše že leta izobraževanju novinarjev ne namenjajo sredstev, zato slovensko novinarstvo izgublja stik z najnovejšimi praksami in trendi v novinarstvu. Ta primanjkljaj bi morala prek financiranja štipendij, študijskih obiskov, izmenjav, izobraževalnih programov ... financirati država.

Prav tako ministrstvo ne vidi potrebe po ukrepih, namenjenih **ohranjanju in razvoju novinarskih delovnih mest**, kljub temu da je prav novinarstvo eno od dejavnosti, ki je bilo izpostavljeno največji prekarizaciji, določeni profili, kot so fotoreporterji in dopisniki, pa izginjajo, prav tako ni vzpodbud za samostojne novinarje. Po podatkih, ki jih je zbral Jure Gostiša iz Financ, se je v slovenskih tiskanih medijih število zaposlenih v desetih letih zmanjšalo za 37 odstotkov.

Vir: [Twitter profil Jureta Gostiše](#)

Predlagatelj se je v novem besedilu v celoti odpovedal regulaciji občinskih glasil in medijev, ki so pod vplivom političnih strank. Brisani so odstavki od 3. do 5., zato lahko po predlaganem besedilu **za sredstva iz medijskega sklada konkurirajo tudi občinska glasila, ki se skoraj 100-odstotno financirajo iz davkoplačevalskega denarja, in izdajatelji, ki so pod neposrednim ali posrednim vplivom političnih strank.** Medijski sklad bo lahko torej posredno namenjen financiranju političnih kampanj na lokalnem ali nacionalnem nivoju.

Društvo je že večkrat opozorilo, da gre pri financiranju občinskih glasil za nedovoljene in netransparentne prakse, ki predstavljajo nelojalno konkurenco gospodarski panogi medijskega založništva. Zaradi finančne in strukturne odvisnosti občinskih glasil od izdajateljev, torej občin, je v njih močno okrnjena uredniška avtonomija. Občinska glasila se zlorablja za politično propagando aktualnih županov.

Občine bi morale svojo pravico do javnega obveščanja lokalnih skupnosti uresničevati na transparenten in nediskriminatoren način prek javnih razpisov. Do razpisanih sredstev bi

morali imeti enakovreden dostop lokalni in regionalni mediji. Neposredno financiranje občinskih medijev bi moralo biti prepovedano, ker gre po našem mnenju za nedovoljeno državno pomoč, ki povzroča distorzijo na trgu in bi kot taka morala biti predmet obravnave AVK.

Glede na vse zlorabe, ki smo jim bili priča v preteklosti, in glede na finančne težave lokalnih in regionalnih medijev, bi od ministrstva pričakovali, da se bo zavzelo za spremembo zakona o lokalni samoupravi in občinsko obveščanje lokalne skupnosti omejilo na uradne informacije, ki jih občine objavljajo na svojih spletnih straneh. S tem bi vsaj poskušalo presekati povezave županov oziroma občin z »njihovimi« mediji, obveščanje javnosti o ostalem dogajanju v lokalnem okolju pa prepustilo lokalnim medijev. Želene vsebine bi lahko občine financirale prek transparentnih razpisov, v lokalnih medijih, ki niso pod popolnim in neposrednim nadzorom občin. Sklicevanje na lokalno samoupravo in avtonomijo je v primeru občinskih glasil le slab izgovor.

Če bodo občinski mediji še naprej dovoljeni, čemur nasprotujemo, pa bi moralo ministrstvo glede na to, da se praktično v celoti financirajo iz javnega denarja, po analogiji obeh javnih medijev ali medijev posebnega pomena predpisati tudi njihovo upravljavsko strukturo, ki bi omogočala uredniško neodvisnost od občin, ki so ustanovitelji izdajateljev ali izdajatelji občinskih glasil.

6. člen

Javni pozivi in razpisi

Sistem zaščite pluralnosti in raznovrstnosti medijev bi bilo treba preurediti v posredno, avtomatizirano in horizontalno subvencioniranje, neodvisno od vsakokratnih posamičnih odločitev raznovrstnih komisij, ki jim prav tako vedno očitajo politične interese in kriterije. Opozarjamo, da bi že ob sprejemanju zakona morali biti pripravljene tudi vsi podzakonski akti in definirani kriteriji, ki bi omogočali vzpostavitev sistema financiranja.

Iz 2. odstavka je izpadla določba, da morajo biti člani strokovne komisije, ki bo ministru predlagala razdelitev sredstev in ocenjevala projekte, **strokovnjaki za področje medijev**. O medijskih projektih bodo torej lahko odločali člani komisije, ki delovanja medijev in medijske produkcije sploh ne poznajo.

(3) Izplačilo sredstev, ki jih je na podlagi javnih pozivov ali javnih razpisov po 4.a členu tega zakona pridobil posamezni izdajatelj oziroma izvajalec projekta, se z odločbo o sofinanciranju naloži Radioteleviziji Slovenija. Ta odločba predstavlja izvršilni naslov in je izvršljiva neposredno na podlagi zakona.

3. odstavek je popolnoma nesprejemljiv. Ne samo, da ministrstvo na RTV Slovenija prelaga financiranje javnega interesa, ampak nanjo prelaga tudi administrativno breme tega izplačevanja. Sprašujemo se, kdo bo podpisnik pogodbe o sofinanciranju, ministrstvo za kulturo ali RTV Slovenija, in kdo bo odgovoren v primeru pravnih sporov. Sprašujemo se tudi, kaj takšna rešitev pomeni s stališča evropskih pravil, ki urejajo državno pomoč. Z naročnino za javni medij, ki je dovoljena prav zaradi posebnih varovalk pri upravljanju in nadzoru nad porabo javnih sredstev, bodo namreč financirani zasebni mediji.

Iz predloga novele so izpadli vsi odstavki, ki so natančneje določali pogoje za sodelovanje na razpisih, izhodišča za kriterije, merila za presojo in ocenjevanje. Oblikovanje besedila in vsebine razpisa, ki odločilno vpliva na to, kaj, koga in pod kakšnimi pogoji bo država financirala, je torej prepuščeno diskrecijski pravici vsakega ministra, zakon pa ne določa niti minimalnih vstopnih izhodišč za pripravo razpisov. Če te vsebine ni v zakonu, zahtevamo, da ministrstvo pripravi osnutke podzakonskih aktov, na podlagi katerih bodo pripravljene razpisi. Gre za očitno pravno vrzel in nasprotje z načelom, da mora predlagatelj ob predstavitvi predloga zakona pripraviti tudi povzetek podzakonskega akta.

7. člen

Prepoved spodbujanja k neenakopravnosti in nestrpnosti

Pričakovano je, da se ministrstvo ni odločilo za regulacijo programskih vsebin, ki spodbujajo k neenakopravnosti, nasilju, vojni, sovraštvu in nestrpnosti, saj so vladajoča stranka kot tudi mediji pod njenim vplivom že izrazili svoje mnenje, do predlagane regulacije. Ne glede na to, da smo v društvu novinarjev opozarjali na morebitno problematičnost predlaganega inšpekcijskega nadzora, smo ga podprli. Razlog za to je porast sovražnostnega in nestrpnega javnega diskurza ter njegovih posledic za celotno družbo in raven javnega komuniciranja. Ob tem smo opozarjali, da bi moralo tudi tožilstvo spremeniti svoje stališče in odločneje preganjati sovražni govor. Kazenski pregon tako ostaja neadekvaten, tožilci vztrajajo pri svojem razumevanju kazenskega zakonika. Morda bo kaj spremenila nedavna precedenčna sodba vrhovnega sodišča, ki nasprotuje sedanji interpretaciji 297. člena kazenskega zakonika, ki je praktično onemogočala pregon. Internet ni razumljen kot javni prostor, zato ni izreka prekrškov za kršenje javnega reda in miru na internetu. Deklarativni člen, kot ga poznamo iz veljavnega zakona o medijih, nima izvršitvenih določb in je kot takšen v zakonu popolnoma neučinkovit, kar očitno ustreza predlagateljem novele.

V društvu novinarjev smo večkrat opozarjali, da je razširjanje sovraštva in nestrpnosti prek oglasnih vsebin prekršek, pri katerem zakon predvideva tudi globo, za enako dejanje pri uredniških vsebinah pa ni predvidenih sankcij. Ker je ministrstvo opustilo vsako regulacijo širjenja nestrpnosti v medijih, je predlagalo tudi črtanje teh določb v 47. členu zakona, ki definira omejitve oglaševanja. Predlagano besedilo torej ne gre v smeri naslavljanja in reševanja problema, ampak črta že vzpostavljeno regulacijo in dosežene standarde, se izogiba odgovornosti ter jo prelaga na pristojna sodišča.

9. člen

Razvid medijev

Iz ureditve razvida medijev so bile brisane določbe, ki:

- Od ministrstva zahtevajo, da obdeluje podatke in izvaja nadzor ter zagotavlja transparentnost delovanja, upravljanja, lastništva in financiranja medijev.
- Izdajateljem in operaterjem nalagajo, da morajo ministrstvu ali AKOS posredovati tudi druge podatke.

- Pravne osebe, ki so zavezanci za informacije javnega značaja po ZDIJZ, zavezujejo, da ministrstvu vsako leto posredujejo podatke o višini sredstev ali drugih prispevkov, namenjenih financiranju dejavnosti na področju medijev v preteklem letu.

Vse te določbe so prispevale k nadzoru nad porabo javnih sredstev in transparentnostjo podatkov o lastništvu, financiranju in upravljanju medijev. Predlagatelj se odpoveduje temu nadzoru. Posebej problematična je odpoved nadzora samoupravnih lokalnih skupnosti, ki so zavezanci po ZDIJZ, in ki financirajo medijsko produkcijo na lokalnem nivoju, pretežno prek neposrednega financiranja občinskih glasil. Glede na število občinskih glasil in znane podatke o višini financiranja le nekaterih lahko sklepamo, da gre za velik odliv davkoplačevalskega denarja v glasila, ki večinoma ne zagotavljajo osnovnih standardov uredniške avtonomije in predstavljajo z javnim denarjem financirano neloyalno konkurenco lokalnim in regionalnim medijem.

Ob tem bi radi opozorili na vse pomanjkljivosti obstoječega razvida, ki je izredno slabo vodena baza. Ministrstvo v skladu z obstoječim zakonom ne kontrolira, ali mediji, vpisani v razvid, izpolnjujejo zakonske kriterije za vpis ali ne.

Bistven je torej nadzor, ki se ne izvaja. Kot primer lahko navedemo sprejeto novelo glede spletnih komentarjev. Če je to problem, ki si je zaslužil prioriteto spreminjanje zakonodaje, zakaj medijski inšpektorat ne preveri, ali so mediji sprejeli pravila komentiranja in jih objavili oziroma ali umikajo sporne komentarje.

13. člen

Objava popravka

Predlog predvideva, da se zahteva za objavo popravka vloži pisno, na način, ki omogoča preverjanje istovetnosti avtorja. Ob tem se postavlja vprašanje, kako naj odgovorni urednik preverja istovetnost avtorja. V prvotnem besedilu novele je bilo jasno zapisano, na kakšen način more biti vložena zahteva. Predlagano besedilo je manj jasno in pušča možnosti za zaplete pri interpretaciji. Predlagamo vrnitev na prvotno besedilo, ki je mnogo bolj jasno.

15. člen

Omejitve oglaševanja in drugih komercialnih sporočil

Z oglaševanjem v medijih se po novem sme:

- prizadeti spoštovanje človekovega dostojanstva;
- vzpodbujati rasne, spolne ali narodnostne diskriminacije in verske ali politične nestrpnosti;
- vzpodbujati dejanja, ki škodujejo zdravju in varnosti ljudi ali zaščitijo okolja ali kulturne dediščine;
- žaliti verska ali politična prepričanja;
- škoditi interesom uporabnikov.

Vse to je po veljavnem zakonu o medijih prepovedano. Z globo od 1.050 do 83.500 eurov se kaznuje za prekršek izdajatelj pravna oseba ali izdajatelj samostojni podjetnik posameznik za kršitev navedenih določb.

Opuščanje določb, ki zagotavljajo osnovno spoštovanje ustavno varovanih človekovih pravic in človekovega dostojanstva, je nerazumno. Razen, če ministrstvo želi zaščititi tiste, ki navedenih načel ne želijo spoštovati.

Črtan je bil tudi 9. odstavek

»Prek medijev s statusom posebnega pomena ... in medijev, ki jih izdajajo izdajatelji, ki so pod neposrednim ali posrednim prevladujočim vplivom, posamično ali skupaj, Republike Slovenije, samoupravnih lokalnih skupnosti in drugih oseb javnega prava... se ne sme razširjati političnih oglaševalskih vsebin, katerih namen je vplivati na odločitev volivk in volivcev pri glasovanju na volitvah ali referendumu, razen v času volilne in referendumske kampanje v skladu z zakonom, ki ureja volilno in referendumsko kampanjo.«.

To je odstavek v prvotnem besedilu novele, ki je preprečeval zlorabo občinskih glasil za politično propagando. Zlorabo javnega denarja za promocijo aktualnih občinskih koalicij in županov. Gre za zlorabo v občinskih glasilih, ki je bila večkrat dokumentirana. Ministrstvo je iz predloga novele izpustilo prav vso regulacijo anomalij v občinskih glasilih, kar je v nasprotju z vsemi strokovnimi argumenti in tudi določbami zakona o medijih, ki uredništvom, urednikom in novinarjem zagotavljajo uredniško avtonomijo.

16. člen

Črtanje 56. člena

Omejitve lastništva

Ne strinjamo se z ukinjanjem nezdružljivosti opravljanja oglaševalske ter radijske in televizijske dejavnosti in nezdružljivosti opravljanja telekomunikacijske ter radijske in televizijske dejavnosti. Prepričani smo, da bi takšno združevanje na majhnem slovenskem medijskem trgu predstavljalo resno grožnjo pluralnosti in raznovrstnosti vsebin. Tako je ugotovil tudi AVK, ko koncentracije podjetij Pro Plus in Slovenia Broadband, prek katere je prevzem želel izvesti United Group, ni dovolil. AVK je v povzetku relevantnih dejstev zapisal, da bi prevzem Pro Plusa, ki naj bi ga izvedel Slovenia Broadband, lahko prinesel horizontalne učinke koncentracije na trgu televizijskega oglaševanja, trgu nakupa pravic za prenos športnih vsebin in na veleprodajnem trgu dobave otroških programov.

Menimo, da mora ta prepoved ostati, saj je presoja javnega interesa ne bo zadovoljivo nadomestila.

17. člen

Koncentracija v medijih

Strinjamo se lahko, da mora ključno vlogo pri presoji koncentracij prevzeti AVK, ki pa bi morala spremembe v lastništvu medijev preverjati po bistveno bolj zaostrenih in

formaliziranih merilih, ki bi jih moral izpolniti vsak bodoči medijski lastnik. Finančna konstrukcija vsakega posla bi morala biti povsem pregledna, nedvoumni bi morali biti vsi viri financiranja, razkrite vse morebitne opcijske pogodbe, tihi družbeniki in delniška parkirišča. To bi lastniške vstope v medije onemogočilo špekulantom in tistim lastnikom, ki bi želeli medije zgolj finančno izčrpati.

Predlagana rešitev postopek presoje, ob pridobitvi mnenja pristojnega ministrstva in AKOS, prenaša na agencijo za varstvo konkurence (AVK). Ohranja tudi presojo javnega interesa, kot jo je definirala prvotna novela zakona. Ob tem se sprašujemo, ali je AVK usposobljena za presojanje posledic koncentracije, ki niso skladne z javnim interesom na področju medijev. AVK za to nima ne izkušenj ne vzpostavljene ekipe strokovnjakov.

Predlog medijsko panogo izenačuje z vsemi preostalimi panogami in ne upošteva posebne vloge medijev pri zagotavljanju ustavno določene pravice državljanov do obveščeniosti. Pragovi po zakonu, ki ureja koncentracijo, so za slovenski medijski trg odločno previsoki. Slovenska medijska podjetja z izjemo Pro Plus ne dosegajo višine letnih prometov (35 milijonov), s katerimi bi dosegli kriterije zakona o preprečevanju in omejevanju konkurence. Tudi prag, pri katerem AVK lahko udeležena podjetja pozove k priglasitvi, je previsok (30-odstotni tržni delež), ob tem pa odločitev o potrebi po priglasitvi prepušča AVK, kar je nesprejemljivo. Predlagana regulacija ne bo zajela velike večine prevzemov in povezovanj na majhnem in fragmentiranem slovenskem medijskem trgu, ki je zaradi teh svojih lastnosti izredno ranljiv.

Za primerjavo navajamo, da je prvotno besedilo novele določalo, da je koncentracijo treba priglasiti, če je skupni letni promet v koncentraciji udeleženih podjetij presegel pet milijonov ali če je letni promet prevzetega podjetja presegel en milijon ali skupno podjetje en milijon.

Razkorak v višini pragov, pri katerih je potrebna presoja AVK, je zgovoren in očiten.

Predlagatelj sicer ohranja test javnega interesa, vendar ni jasno, kdo naj bi ga opravil. AVK za to nima niti znanja in izkušenj, kot tudi ne ustreznih medijskih strokovnjakov. Iz vsega navedenega izhaja, da ministrstvu omejevanje koncentracije in zagotavljanje medijske pluralnosti sploh ni v interesu. Če se rešitev obdrži, predlagamo, da ministrstvo pri vsakem medijskem prevzemu opravi test javnega interesa neodvisno od AVK ter na podlagi opravljenega agencijo pozove, da opravi presojo.

24. člen

Neprireditni mediji posebnega pomena

Glede na to, da besedilo predvideva ustanovitev sklada za financiranje slovenske televizijske produkcije, do sredstev katerega naj bi bili upravičeni tudi izdajatelji televizijskih programov, ki imajo status neprireditnega medija posebnega pomena, se sprašujemo, katerim medijem je ta status sploh namenjen. Izdajatelji regionalnih in lokalnih radijskih in televizijskih programov že imajo pridobljen status posebnega pomena in ustrezno financiranje prek javnega razpisa. Če beremo obrazložitev, zakaj ministrstvo

predlaga ustanovitev nepridobitnega statusa, naj bi bil ta v skladu z načelom tehnološke nevtralnosti namenjen tudi drugim vrstam medijev, torej tiskanim in elektronskim medijem.

V zvezi s predlaganim se torej postavlja vprašanje, katerim medijem naj bi bil ta novi status namenjen. Prvotna intenca predlagatelja je bila, da so to novi neodvisni spletni portali, ki so jih ustanovile manjše novinarske ekipe in drugi novi modeli novinarstva, ki po vzorih iz tujine vznikajo tudi v Sloveniji. Status nepridobitnega medija pa je sedaj očitno predviden tudi za izdajatelje televizijskih programov. Bo torej prišlo do podvajanja statusov oziroma prehajanje iz statusa posebnega pomena v status nepridobitnega medija le zato, da bodo mediji s statusom nepridobitnega medija lahko konkurirali za sredstva sklada za financiranje slovenske medijske produkcije.

Ob tem opozarjamo, da bo razmerje v financiranju javnega interesa 1:30 v korist televizijski in deloma radijski produkciji. En milijon za tiskane in spletne medije, vse ostalo pa za radijske in televizijske programe posebnega pomena oziroma televizijske programe.

28. člen

Delež slovenske glasbe

Med slovensko glasbo se uvrščajo le skladbe izvajane v slovenskem jeziku ali instrumentalne skladbe, ki so producirane ali izdane v RS. To pomeni, da slovenski izvajalci, ki ustvarjajo v tujih jezikih, ali tisti, ki instrumentalno glasbo producirajo izven Slovenije, ne sodijo v slovensko glasbo. Radijske postaje bo posledično imele manjši nabor slovenske glasbe, za avtorje slovenske glasbe, ki ne izpolnjujejo pogojev, pa, da se bodo vrteli manj, saj bodo morali konkurirati tujim uspešnicam. To je v nasprotju z razlogom za uvedbo deleža slovenske glasbe, torej podporo slovenski glasbeni produkciji.

31. člen

Črtanje 97. do 99. člena

Omejitve obsega oglaševanja

Po mnenju društva novinarjev je obrazložitev črtanja navedenih členov neprepričljiva. Kljub temu da se zavedamo, da tako radii kot tudi drugi mediji na trgu tekmujejo z nemedijskimi ponudniki vsebin, ki niso regulirani, in na to tudi vztrajno opozarjamo, pa smo prepričani, da totalna liberalizacija radijskega oglaševanja, posebej ko gre za javne medije ali medije posebnega pomena, ni v javnem interesu. Če ministrstvo ugotavlja, da so problem neregulirane konkurenčne platforme, naj naredi vse za njihovo regulacijo, ne pa, da deregulira oglaševanje in posledično radijske programe obremeni z oglasnimi vsebinami vseh vrst, kar bo zagotovo zmanjšalo tudi verodostojnost informacij, ki jih slišimo na radiu. Poleg tega oglaševanje žal ni neodvisni finančni vir, saj vemo, kakšne so oglaševalske sponse in verige, ki jih nosijo mediji.

Sprejemamo argument, da televizijo regulira že ZAVMS, se pa ne strinjamo, da javna televizija ne potrebuje dodatne regulacije. Prav tako predlagamo, da se po vzoru omejitev

iz ZAVMS v noveli ZMED posodobi in ohrani regulacija oglaševanja na radiu. Še posebej to velja za javni radio in medije posebnega pomena. Seveda je treba omejevanje oglaševanja prilagoditi tehnološkim spremembam, medijskemu razvoju, treba je posodobiti člene in omejitve poenostaviti, da postanejo bolj življenjske.

O črtanju 99. člena imamo mešane občutke, saj je po eni strani res, da deklarativni zapisi, ki nimajo izvedbenih določb, v zakonu nimajo kaj iskati, po drugi strani pa smo priča temu, da prav iz javne RTVS voditelje različnih oddaj redno vidimo na jumbo plakatih oziroma spremljamo njihovo vodenje različnih dogodkov gospodarskih družb in drugih subjektov. To je problematično, je pa vprašljivo, ali so to vprašanja, ki naj jih regulira zakon. Nedvomno bi jih morala jasno regulirati notranja etična pravila medijev. Kodeks novinarjev Slovenije glede tega pravi: Novinar se mora izogniti delu zunaj novinarskega poklica, ki zmanjšuje njegovo verodostojnost ali verodostojnost novinarske skupnosti.

39. člen

Sklad za financiranje slovenske televizijske produkcije

Ob predlogu ustanovitve sklada za financiranje slovenske televizijske produkcije se najprej zastavlja vprašanje, na podlagi česa je ministrstvo ugotovilo, da je v slovenskem medijskem prostoru deficitarna prav televizijska produkcija in da je potrebno podpreti prav televizijsko produkcijo.

Glede na to, da država ni sprejela nobenega paketa pomoči za medije, ki jih je prizadela koronakriza, bi pričakovali, da bo ministrstvo v prihodnjih letih zagotovilo povišanje sredstev iz medijskega sklada tudi za tiskane in spletne medije ter programe posebnega pomena in nepridobitne medije.

Dejstvo je, da je ekonomska kriza, skupaj s tehnološkimi spremembami, spremembami bralnih navad ter vstopom platform in družbenih medijev na slovenski trg, najbolj prizadela slovenske tiskane medije. V tiskanih medijih smo priča odpuščanjem novinarjev, zmanjševanju uredniških timov, števila zunanjih sodelavcev, krčenju dopisniških mest, krčenju vsebin in še bi lahko naštevali. Kljub temu pa poleg javnih medijev tiskani mediji zaposlujejo največje število novinarjev in prispevajo največ k pluralnosti in raznolikosti slovenskih medijskih vsebin.

Tiskanim medijem in spletnim portalom država že sedaj namenja najmanj javnih sredstev. Razmerje v zadnjem medijskem razpisu je bilo za področje A okvirno 600.000,00 EUR in za področje B okvirno 2.070.000,00 EUR. Programom posebnega pomena je bilo namenjenega dvakrat več denarja kot tiskanim in spletnim medijem.

Pričakovali bi, da bo ministrstvo naslovilo ta neskladja, vendar se je nasprotno odločilo ustanoviti sklad za televizijsko produkcijo.

Gre za sklad, ki nima primere v slovenski medijski zgodovini. Po podatkih ministrstva naj bi bilo na razpolago 25 milijonov evrov. Vsiljuje se vtis, da želi vladajoča stranka, ki je očitno pripravila predlagano rešitev, okrepiti financiranje na televizijskem področju predvsem zato, da bo lahko financirala televizijsko produkcijo izdajateljev, s katerimi je lastniško ali interesno povezana.

V obrazložitvi predlagatelj nalaganje prispevka operaterjem utemeljuje s prispevkom, ki ga operaterji že plačujejo trem največjim komercialnim televizijskim programom. Gre za prispevek, ki je utemeljen na logiki, da operaterji ustvarjajo dobiček s trženjem in distribucijo programov, za katere ne plačujejo avtorskih nadomestil. To je tudi logika, s katero v nekaterih evropskih državah ustanavljajo sklade, v katere velike internetne platforme plačujejo prispevek za domačo medijsko produkcijo. Ta problem naslavlja tudi Direktiva o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu, vendar tako, da bodo pri določanju tarife udeleženi vsi deležniki na trgu, do pobranega nadomestila pa bodo na podlagi dejanske uporabe avtorskih del upravičeni vsi imetniki pravic. Nerazumljivo je, da bi televizije, ki same producirajo in financirajo vsebine, ki jih distribuirajo operaterji, v celoti izgubile sredstva, pridobljena iz prispevka operaterjev, izgubile tudi nadzor nad tem, za katero produkcijo se ta sredstva namenjajo oziroma celo več, da same sploh ne bi mogle konkurirati na razpisih, na katerih bi se zbrana sredstva razdeljevala. Iz sredstev, zbranih na račun uporabe avtorskih del in programov komercialnih televizij, bi se torej financirala televizijska produkcija televizij z nepridobitnim statusom, ki jih trenutno sploh ni, oziroma ima ta status le ena televizijska postaja, ne bi pa se sredstva iz sklada vračala k tistim medijem, ki ustvarjajo ali predvajajo večino vsebin, ki jih operaterji distribuirajo.

Skrajno problematično je, da pri nobenem od medijskih skladov predlog novele ne opredeljuje podrobnejših kriterijev in izhodišč za pripravo razpisov.

Ministrstvo je upravljanje medijskega sklada prepustilo v urejanje v podzakonskih aktih, torej v izključno pristojnost ministra. Kot smo opozorili že pri medijskem skladu, gre za očitne in nedopustne pravne vrzeli, ki bi morale biti dorečene že ob sprejemu zakona. Že sedaj bi morale biti jasno, kdo bo s skladom upravljal in po kakšnih kriterijih naj bi se denar delil. Glede na višino v skladu predvidenih sredstev, lahko subvencije iz sklada bistveno vplivajo na razmerja na slovenskem televizijskem trgu.

Jasno je tudi, da operaterji nimajo nekih notranjih rezerv oziroma jih na način, ki ga predvideva zakon, ne bodo ustvarili, zato bodo obveznost, ki jo zakon nalaga operaterjem, preložili na naročnike, torej državljanke.

52. člen

Ministrstvo dovoljuje lokalne radijske in televizijske mreže, prepoveduje pa povezovanje komercialnih radijskih postaj. Čeprav smo do preteklega povezovanja v mreže, ki se je več ali manj zgodilo na račun dostopnosti, raznovrstnosti in neodvisnosti lokalnih informacij, skrajno kritični, pa bi zahteva, naj se situacija vrne v prvotno stanje, povzročila razpad radijskega trga in nedvomno izgubo delovnih mest in propad medijev. Pravno zelo vprašljiva je retroaktivnost predlagane rešitve in tudi objektivna izvedljivost, saj vračanje v prvotno stanje sploh ni več možno. Predlaganemu zato nasprotujemo.

Upravni odbor Društva novinarjev Slovenije